

Laverne ved Paamiut og Qeqertarsuatsiaat

Af Eric Steen Hansen

Fig. 1. Fra »Bella Vista« er der en glimrende udsigt over Paamiut. I baggrunden ses den takkede profil af de »rådne« fjelde, der er delvis indhyllet i formiddagstågen.

I fem somre (1969, 1980, 1990, 1991 og 1992) har denne artikels forfatter haft lejlighed til at undersøge lavfloraen omkring alle større sydvestgrønlandske byer og flere udsteder på strækningen mellem Nanortalik og Sisimiut. Det samlede antal af lavarter ved hver by ligger imellem 200 og 300, men nogle steder er floraen lidt fattigere. Selv om

Eric Steen Hansen, lektor ved Botanisk Museum i København, forsker i grønlandske laver omkring grønlandske byer og bygder. Forfatteren har desuden ved Zackenberg i Nordøstgrønland påbegyndt et nyt projekt, hvor laver benyttes til måling af klimændringers indflydelse på vegetationen. Tidligere artikler er bragt i tidsskriftet Grønland og andre danske og internationale tidsskrifter.

udsvingene er forholdsvis små, kan man ikke deraf slutte, at byernes lavvegetation ligner hinanden. Den varierer nemlig fra sted til sted af klimatiske, geologiske, jordbundsmæssige, kulturbetingede samt andre årsager. Eksempelvis spiller det en stor rolle, om bydannelsen ligger helt ude ved yderkysten (Nanortalik, Paamiut) eller et stykke inde i landet (Kapisigdlit, Kangerlussuaq). Jeg har tidligere i tidsskriftet Grønland (nr. 7-8, 1993) beskrevet lavfloraen ved Nanortalik og Arsuk. I nærværende artikel vil lavvegetationen ved to andre kystnære, men lidt nordligere beliggende byer, Paamiut (Frederikshåb) og Qeqertarsuaat (Fiskenæsset) blive nærmere omtalt. Disse besøgte i anden halvdel af juli og i begyndelsen af august 1993. Omkring begge byer har jeg foreløbig fundet ialt små tohundrede arter af lav, som sædvanligvis danner meget veludviklede populationer i denne del af Grønland.

Paamiut

Normalt er noget af det første jeg foretager mig, når jeg på mine grønlandsrejser kommer til en ny by, at fremskaffe et godt detailkort over byen og dens omgivelser. Dernæst udsøger jeg mig et højtliggende punkt med god udsigt så vidt muligt til alle sider. Herfra kan jeg så med kortet i hånden finde de lettest tilgængelige adgangs»veje« til de fjelde, hvor jeg har tænkt mig at udføre mine lichenologiske undersøgelser. Det viste sig at være forholdsvis nemt i Paamiut, idet der langs periferien af byen findes

et antal fjeldknotte, fra toppen af hvilke man har et godt overblik – ja, i Paamiut er der endda et særligt udsigtstårn til dette formål! Fra tårnet kan man i sydøstlig retning se ud til fjeldområderne på den anden side af de stærkt forvitrede, såkaldt »rådne« fjelde ved byens udkant (fig. 1). Mod syd og sydvest øjner man en del øer, Paamiuts »skærgård«, og i modsat retning skimtes talrige fjeldkupler. Både klippen med udsigtstårnet (»Bella Vista«), de forvitrede, grovkornede fjelde og bygningernes stærke farver vakte associationer til Bornholm (Gudhjem, Svaneke), selv om jeg godt er klar over, at denne sammenligning ikke kan stå for en nærmere prøvelse.

Lad os på vor lichenologiske rundtur i Paamiuts omgivelser tage udgangspunkt i »Bella Vista«, der trods turismens slid samt byggeri på fjeldet stadig huser en ganske spændende, omend noget fragmentarisk, lavflora. Mest iøjnefaldende er Nordlig Væggelav (*Xanthoria borealis*), Strågul Kantskivelav (*Lecanora straminea*) og Arktisk Æggeblommelav (*Candelariella arctica*) på grund af deres kraftige røde og gule farver (fig. 2). De ledsages af bladlaverne, Fuglestens-Navlelav (*Umbilicaria arctica*), Fuglestens-Rosetlav (*Physcia dubia*) og Blågrå Rosetlav (*Physcia caesia*) og skorpelaverne, Bleggrøn Kantskivelav (*Lecanora polytrpa*), Kyst-Orangelav (*Caloplaca alcarum*), Gråbrun Landkortlav (*Rhizocarpon grande*) og Sort Foldekantlav (*Polysporina simplex*). Sidstnævnte, som måske erindres fra omtalen af laverne på Ella Ø-meteoritten i tidsskriftet Grønland nr. 1-2, 1991, er både kendt som indikator for metalri-

ge klipper og sten og som en typisk, men temmelig uanselig kystklippelav. En del af de anførte arter vokser iøvrigt almindeligt på toppen af fritstående gnejsblokke, f. eks. på Telesletten og flere steder langs kystlinien.

De »rødne« fjelde umiddelbart syd for byen rummer et lignende, men mere uforstyrret og artsrigt lavsamfund. Det er smukkest udviklet på nogle sydekspunerede klippevægge, der påvirkes af stoffer fra den fuglegødning, som spildes på toppen lige ovenover og med regnvand føres ned på klippefladen (fig. 3). Da klippevæggene vender direkte ud mod havet, påvirkes de formodentlig også af forskellige salte fra havet. Ud over de førnævnte laver fra udsigtsklippen træffes følgende bladlaver: Farve-Skållav (*Parmelia saxatilis*), Rynket Skållav (*P. sulcata*), Fuglestens-Skållav (*Melanelia infumata*), Gråbrun Skållav (*M. disjuncta*), Fjeld-Rosetlav (*Phaeophyscia endococcina*), Grågrøn Rosetlav (*P. orbicularis*), Stift-Rosetlav (*P. sciastra*), Spæd Rosetlav (*Physcia tenella* var. *marina*), Brun Dugrosetlav (*Physconia detersa*), Bølgerandet Bævrelov (*Collema undulatum* var. *granulosum*) og Filtet Hindelav (*Leptogium saturninum*). Fjeld-Væggelav (*Xanthoria elegans*) og Grynet Væggelav (*X. sorediata*) savnes naturligvis ikke i dette selskab (fig. 4). Nævnes bør også mikrolaverne: Almindelig Æggeblommelav (*Candelariella vitellina*), Glinsende Småsporelav (*Acarospora peliscypha*), Liden Småsporelav (*A. smaragdula*), Fuglestens-Skivelav (*Lecidea atrobrunnea*), Grå Filtlav (*Pannaria hookeri*), Klippe-Blæklav (*Placynthium asperellum*),

Brunsort Rilleskivelav (*Sporastatia testudinea*), Klippe-Kantskivelav (*Lecanora intricata*), Tosporet Landkortlav (*Rhizocarpon geminatum*) og Gul Fjeldroselav (*Dimelaena oreina*; fig. 5). – Jeg anfører med vilje alle disse laver, som her forekommer i et forholdsvis lille område, for at understrege samfundets mangfoldighed og brede økologiske spektrum. Michael Andersen, der netop har skrevet speciale om ornitokoprofile laver på Øland og Færøerne, påviser i sin afhandling (Botanisk Museum 1994), at indholdet af kvælstof og fosfor stiger hos nogle af disse laver, når fuglegøder klipperne kraftigt. Enten findes der hos laverne enzymer, der nedbryder urinsyre til kvælstofforbindelser, laverne kan optage og udnytte, eller også klarer bakterier denne opgave for laverne. Stoffet calcium spiller sandsynligvis også en rolle i denne sammenhæng, som iøvrigt bør udforskes nærmere – også i Grønland. Grønlandske studerende, som vælger at tage speciale i lichenologi, vil ikke komme til at mangle udfordringer. Med deres førstehåndskendskab til den grønlandske natur i både sommer- og vintertilstand, vil grønlænderne have særligt gode forudsætninger for at løse en lang række opgaver.

De gnejsklipper og -sten, som kun i ringe grad eller slet ikke påvirkes af fuglenes guano, bærer en helt anderledes lavvegetation, som domineres af sorte, grå, brune og gulgrønne farver. Disse samfund kan studeres allerede ved de etagehuse, hvor den lokale STI-skole venligt sørgede for logi til mig under opholdet i Paamiut, men de pågældende laver forekommer iøvrigt spredt i hele

Fig. 2. Æggeblommelav (*Candelariella*) danner karrygule, mere eller mindre sammenflydende rosetter på en klippevæg, der gødes af fugle.

Fig. 3. Et stejlt klippeparti i de »rådne« fjelde. Det er en typisk »fugletop« farvet af forskellige kvælstofyndende laver, heriblandt Væggelav (*Xanthoria*).

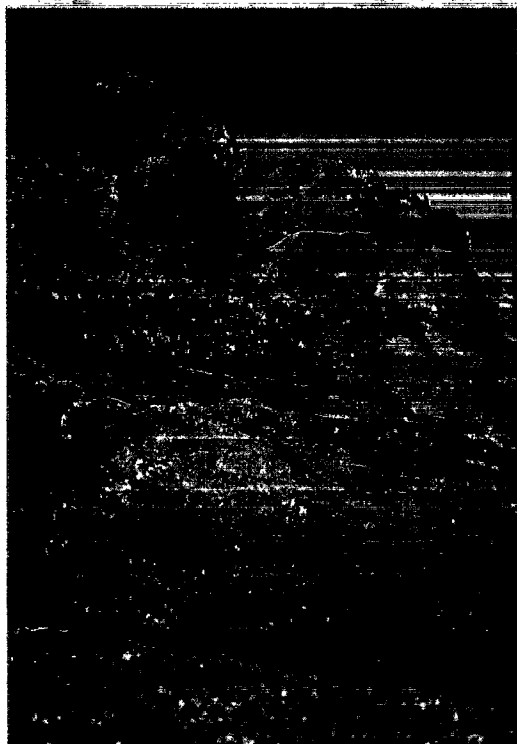

Fig. 4. Den orangerøde Fjeld-Væggelav (*Xanthoria elegans*) dækker næsten helt den stærkt forvitrede klippe.

Fig. 5. Gul Fjeldrosetlav (*Dimelaene oreina*) kendes på sit bleggule, næsten cirkelrunde løv. Det indre af løvet er areoleret og forsynet med talrige sorte frugtlegermer (= apothecier). Langs randen af løvet ses de radierende kantlober. Et løv af Fjeld-Væggelav skimtes til venstre på billedet.

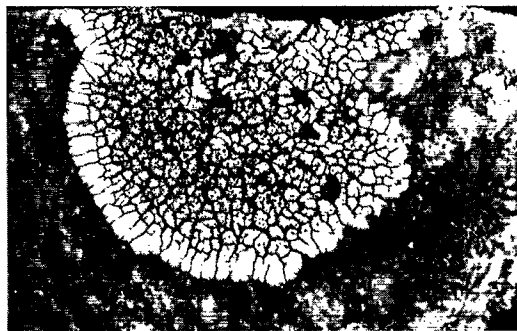

Fig. 6. Nedenfor toppen af de »rådne« fjelde vokser en del epilithiske (= klippeboende) laver med mørkfarvet løv, blandt andet flere slags Navlelav (*Umbilicaria*). I baggrunden ses en del af Paamiuts skærgård.

Fig. 7. Som så mange andre steder i Sydgrønland danner Fjeld-Revling (*Empetrum hermaphroditum*) hede langs kysten ved Paamiut. Bagest ses nogle karakteristiske, blomkålslignende klipper. Herude ved havet overtrækker Skællet Vortelav (*Verrucaria degelii*) klipperne i vandkanten med sit sorte løv.

Fig. 8. Basalskællene af Gulsæl-Bøgerlav (*Cladonia luteoalba*) krummer sig, hvorved deres filtagtige underside eksponeres.

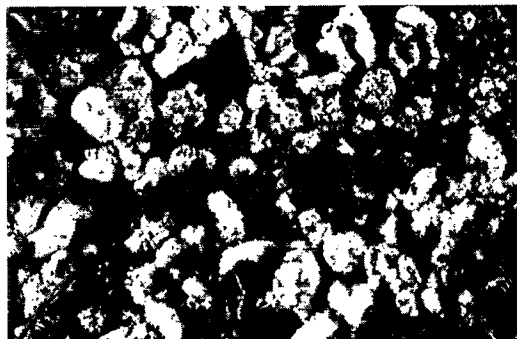
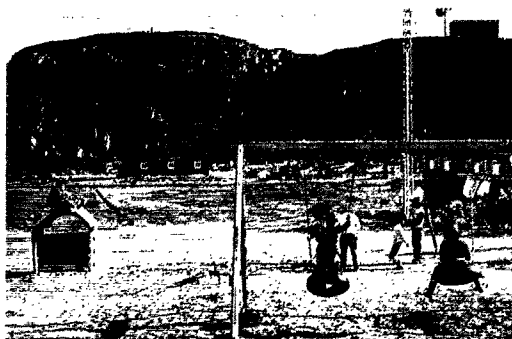

Fig. 9. Paamiut Museum.

Fig. 10. Sådan indrettede jeg en arbejdsplads til præparering og tørring af de indsamlede laver i et klasseværelse på Fiskerøset Skole.

Fig. 11. Fra skolens vinduer kan man både se de gyngende børn og de lavrige, forvitrede klippevægge, der omtales nærmere i artiklen.

området (fig. 6). Det drejer sig om bladlaver som Sod-Navlelav (*Umbilicaria havaasii*), Nordisk Navlelav (*U. hyperborea*), Rynket Navlelav (*U. proboscidea*), Gennembrudt Navlelav (*U. torrefacta*), Arktisk Tarmlav (*Brodoa oroarctica*), Sten-Trådlav (*Pseudephebe pubescens*), Brunsort Skållav (*Allantoparmelia alpicola*), Brun Kruslav (*Cetraria hepaticum*) og Skør Kuglelav (*Sphaerophorus fragilis*) samt skorpelaverne, Sort Rudelav (*Orphniospora moriopsis*), Farve-Blegskivelav (*Ochrolechia tartarea*) og et antal arter af slægten Landkortlav, f.eks. Grågul Landkortlav (*R. inarense*) og Brun Landkortlav (*R. rittokense*).

I geologisk henseende er Paamiut ikke kun præget af lyse silikatbjergarter som f.eks. gnejs, men også af den mørke, basiske og ofte jernholdige gangbjergart, dolerit. Den bærer en stor del af de netop nævnte »gnejslaver«, men afviger ved en relativt større hyppighed af arter som Grå Snelav (*Amygdalaria panaeola*), Koksgrå Skivelav (*Miriquidica nigroleprosa*), Metal-Skivelav (*M. atrofulva*), Rust-Småskivelav (*Tremolecia atrata*) og Okkergul Bredskivelav (*Porpidia melinodes*). Dette samfund kan ofte kendes på lang afstand på grund af de okkerfarvede laver, der danner en stærk kontrast til den sorte basalt.

Når man gæster Paamiut om sommeren, konstaterer man imidlertid, at der er masser af grønne områder mellem de »golde« klippartier. Kysten kantes således mange steder af en typisk Revling (*Empetrum hermaphroditum*)-hede (fig. 7) iblandet et antal store og vel-

udviklede busk- og bladlaver, primært Mild Rensdyrlav (*Cladonia mitis*, der ifølge Rolf Santessons seneste checkliste bør hedde *Cladonia arbuscula* ssp. *mitis*, så lad os fremover kalde den det), Grå Rensdyrlav (*Cladonia stygia*), Fjeld-Korallav (*Stereocaulon alpinum*) og Stor Nyrelav (*Nephroma arcticum*). De favoriseres alle af Paamiuts lavarktiske, forholdsvis nedbørsrige kystklima. Stedvis kan man også finde Bægerlaver, f.eks. Mose-Bægerlav (*Cladonia subfurcata*), Skælklædt Bægerlav (*C. squamosa*) og Fjeld-Bægerlav (*C. macrophylla*), ja, er man meget heldig, vil man endda kunne opdage de stiftformede podetier (= lavartens oprette del) af Lakrød Bægerlav (*C. macilenta* ssp. *floerkeana*). Den forekommer ret spredt fra Sydgrønland til Maniitsoq. På de syddanske heder er de røde, runde apothecier (= frugtleger) på spidsen af podetierne meget iøjnefaldende, mens de er noget svagere udviklet hos de grønlandske individer.

Når man bevæger sig lidt væk fra kysten, kommer der sædvanligvis et indslag af Mosebølle (*Vaccinium uliginosum*) i Revling-heden, således også ved Paamiut. Desuden begynder Kirtel-Birk (*Betula glandulosa*) og Grønlandsk Post (*Ledum groenlandicum*) at blande sig i selskabet, der nu også omfatter en del flere lavarter, blandt andet en række fjeldmarkslaver. Samfundet kan iagttages mange steder omkring Paamiut, f.eks. på udsigtsklippen, i sidedalene nord for byen og i det store område på den anden side af de »rådne« fjelde. Hvor det lyser op i gul-hvide farver, skyldes det gerne Stjerne-Rensdyrlav

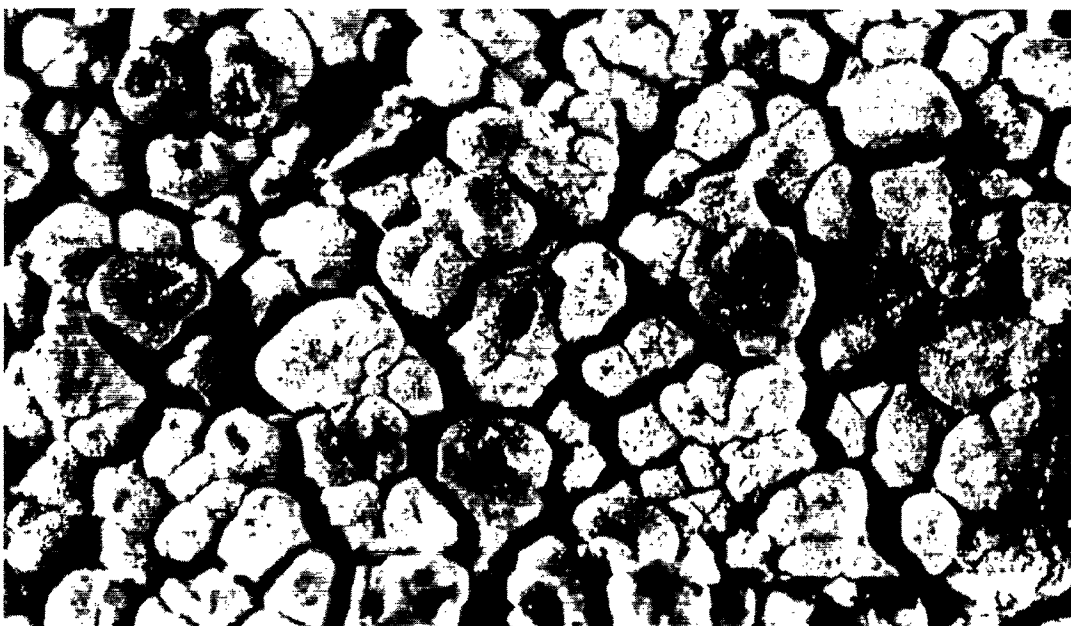

Fig. 12. Fuglestens-Hulskivelav (*Aspicilia caesiocinerea*). – Ja, man kan ofte undre sig over lavernes danske navne! (Desværre har kun de færreste grønlandske navne). Denne art har fået navn dels efter voksestedet, fuglesten, dels efter de krateragtige frugtleger, som ses tydeligt på billedet.

(*Cladonia stellaris*) eller Sne-Kruslav (*Cetraria nivalis*).

Laverne undgår oftest de fugtige Mose-Star (*Carex rariflora*)-kær, bortset fra Mose-Kruslav (*Arctocetraria andrejevii*), Fliget Kruslav (*Cetrariella delisei*) og *Cladonia stricta* (Sne-Bægerlav), der kan vokse ude langs randen af kæret. På Telesletten finder man imidlertid en temmelig speciel mosaik af våde kærpartier og tørre områder med en fjeldmarklignende vegetation, der vidner om en forholdsvis kraftig vindpåvirkning. Følgende laver noteredes på de tørre flader: Sne-Kruslav, Kræmmerhus-Kruslav (*Cetraria cucullata*), Fjeld-Krølhårslav (*Alectoria ochroleuca*), Gråsort Krølhårslav (*A. nigricans*), Mørk Mankelav (*Bryoria chalybeiformis*), Almindelig Kuglelav (*Sphaero-*

phorus globosus) Fjeld-Blegskivelav (*Ochrolechia frigida*) og Stift-Prikvortelav (*Pertusaria dactylina*). – Herude fandt jeg iøvrigt en »art«, Guls-kæl-Bægerlav (*Cladonia luteoalba*), som den finske lavforsker Soili Stenroos i en artikel kalder »den gådefulde *Cladonia*«. Den er let kendelig ved sine filtagtige, intenst gulhvide basalskæl (fig. 8), som i Grønland ofte forekommer langs små stier ved byerne. Da jeg for nogle år siden botaniserede på Lofoten, så jeg disse næsten selvlysende skæl i det svage tussmørke ved Stamsund. Guls-kæl-Bægerlav er særpræget ved at indgå i en såkaldt »kommensalistisk symbiose« med andre arter af Bægerlav. (Ved denne form for samliv opretholdes den biologiske balance mellem parterne, omend de ændrer udseende mv.).

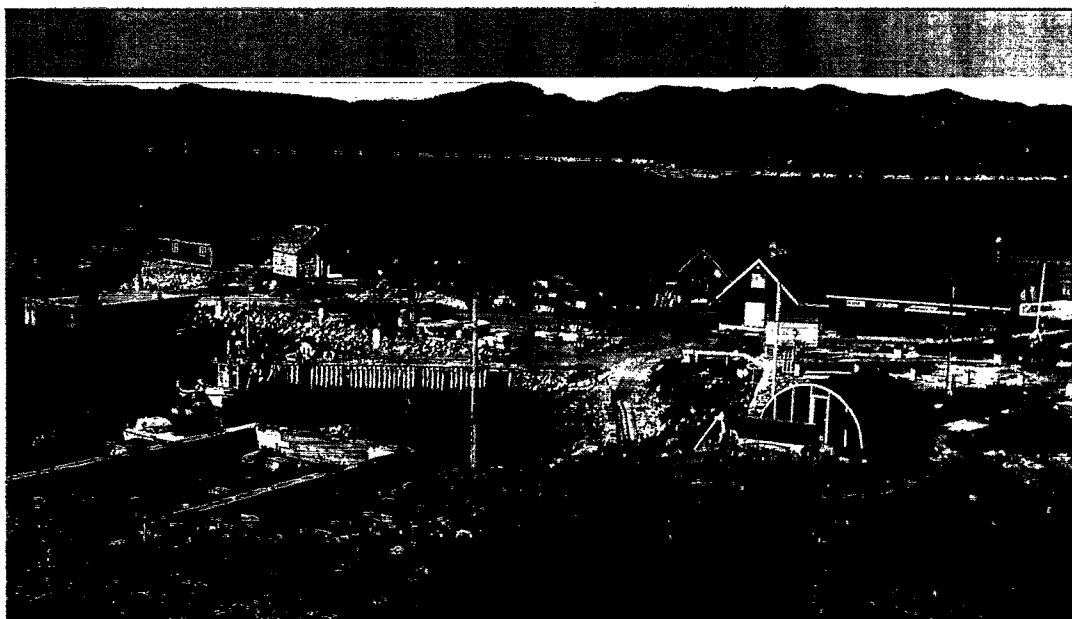

Fig. 13. Forrest i billedet anes et hjørne af »kælkebakken«, hvor Ru Skjoldlav (*Peltigera scabrosa*) vokser. I midten ses butikken, postlokalet og et af Fiskerisets havneområder.

Fig. 14. Plateauet oven for bygden dækkes af en åben dværgbuskhede. Der findes også en stor stenstrøning med Okkergul Bredskivelav (*Porpidia melinodes*). Næsten hele Fiskeriset kan ses herfra, men kun den østlige del af bygden er med på dette billede.

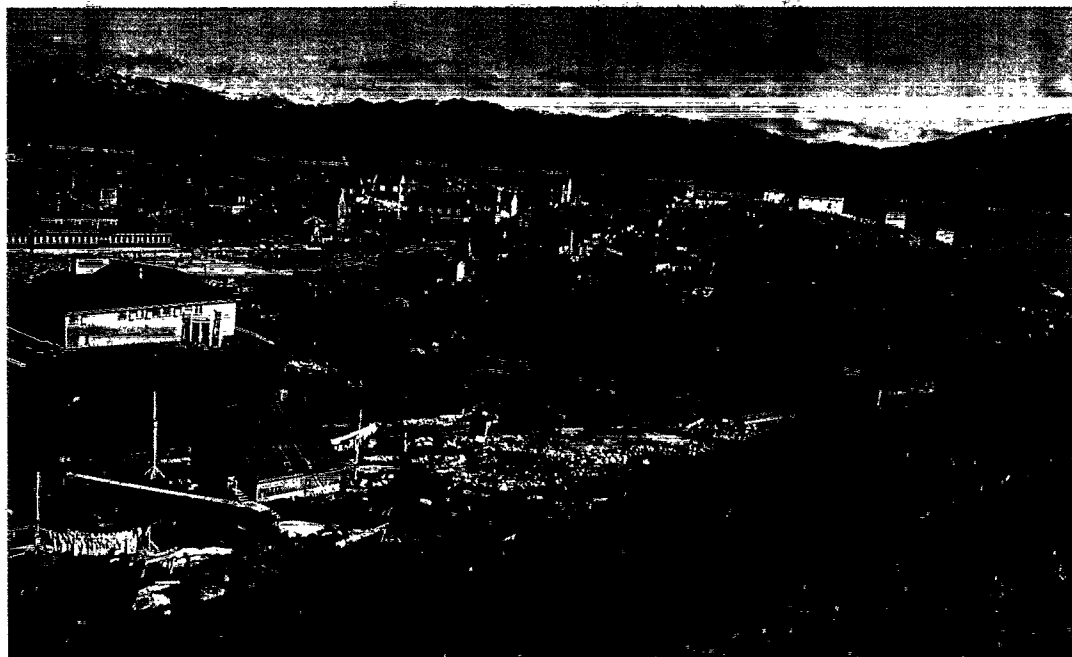

Fig. 15. Arktisk Æggeblommelav (*Candelariella arctica*) overtrækker mange sten i og langs periferien af Fiskeræsset med sit gule løv.

Vil man opleve egentlig fjeldmark, må man enten søge op mod toppen af fjeldene, f.eks. de allerede omtalte »rådne« fjelde, hvor laver som Gulgrøn Krølhårslav (*Alectoria sarmentosa* ssp. *vexillifera*), Hvidlig Ormelav (*Thamnolia vermicularis*), Mørkspidset Bægerlav (*Cladonia amaurocraea*), og Sne-Kruslav danner pæne bestande, eller også kan man vandre ud mod kystklipperne nord for byen. På en tur sammen med den netop fratrådte leder af Paamiut Museum Søren Thuesen (fig. 9) traf jeg herude noget uventet på Bredfliget Lungelav (*Lobaria scrobiculata*), der var parasiteret af Snylte-Knaplav (*Rinodina olivaceobrunnea*). Det er ellers en

noget »kontinental« art, som på denne afblæsningsflade gror side om side med Almindelig Kvistlav (*Hypogymnia physodes*), Fjeldmark-Netgrenlav (*Bryocaulon divergens*), Gulgrøn Krølhårslav og Mørk Mankelav. Denne specielle kystnære forekomst kan forklares ved den høje stråleabsorption hos det mørke basaltgrus. I den modsatte ende af temperaturspektret befinder snelejevegetationen sig. Et veludviklet sneleje domineret af Sneleje-Bægerlav (*Cladonia ecmocyna*) kan ses lidt sydøst for Radioelven. Safranfarvet Sæklav (*Solorina crocea*), Takket Bægerlav (*Cladonia crispata*), Pragt-Bægerlav (*C. bellidiflora*) og Fliget Kruslav er andre ty-

piske repræsentanter for sneleje-samfundet.

Qeqertarsuatsiaat/Fiskenæsset

Medens jeg i Paamiut næsten hver dag oplevede det smukkeste sommervejr med masser af sol, varme (og myg), var mit ophold i Fiskenæsset præget af køligt og regnfuldt vejr med en enkelt solrig dag som undtagelsen. Det kunne nemt have gjort den nødvendige tørring af de indsamlede laver til en kritisk sag. De skal nemlig være helt tørre, inden de nedpakkes for transport til Botanisk Museum i København. I Fiskenæsset var jeg dog så heldig at få et klasseværelse stillet til rådighed, således at det var muligt at præparere og tørre lavprøverne (fig. 10). Derved kunne jeg undgå den mugdannelse, der ville spolere dem og gøre dem ubrugelige til videre undersøgelse.

Som navnet siger, ligger Fiskenæsset på et næs på den nordlige del af en stor ø, der overvejende består af gnejs, men også rummer amfibolit og andre jern- (og calcium)holdige bjergarter. Ligesom ved Paamiut er nogle af dem stærkt forvitrede, hvorved mineralerne bliver lettere tilgængelige for laverne, end det er tilfældet med den hårde gnejs. Det er en af de faktorer, der forklarer den forholdsvis store artsrigdom, som allerede ses på den nordvendte, næsten lodrette – og voldsomt krakelerede – klippevæg lidt syd for skolen (fig. 11). De laver, man først får øje på, er Fjeld-Væggelav og Grynet Væggelav. De ledsages af andre stærkt næringskrævende arter såsom Fuglestens-Rosetlav, Stift-Rosetlav og skorpelaverne, Fuglestens-Hulskivelav

(*Aspicilia caesiocinerea*; fig. 12), Mørk Kantskivelav (*Protoparmelia badia*), Knudret Kraterlav (*Diploschistes scruposus*) og Kakaobrun Landkortlav (*Rhizocarpon badioatrum*). Medens disse laver primært røber, at klippefladerne påvirkes af guano og muligvis næringsrige støvpartikler fra byen, viser andre arter som f.eks. Klippe-Blæklav og Kalk-Kantskivelav (*Lecanora marginata*), at klippen har et svagt indhold af calcium. Fjeldets høje indhold af metaller indiceres af arterne Rødbrun Hulskivelav (*Bellemeria cinereorufescens*), Klippe-Skivelav (*Lecidea lapicida*), Metal-Skivelav, Rust-Småskivelav, Rødbrun Småsporelav (*Acarospora sinopica*) og Liden Småsporelav. Sidstnævnte art er interessant ved på dette fjeld at optræde i tre forskellige former: 1. normalformen med lysebrunt løv, 2. en form med rødbrunt løv, 3. en (sjælden) form med grønt løv. – Den rustrøde og den grønne form akkumulerer henholdsvis jern og kobber i det øvre barklag. Kobber er i store koncentrationer giftigt for mange organismer, men Liden Småsporelav kan tåle metallet. Metallerne tilføres laverne med vand, der siver ned over fjeldvæggene. Mange laver, heriblandt Ladden Navlelav (*Umbilicaria vellea*), Sort Fløjlslav (*Cystocoleus ebenus*), Svovlfarvet Kantskivelav (*Lecanora chloroleprosa*), Rødbrun Landkortlav (*Rhizocarpon lavatum*) og Arktisk Støvlav (*Leproloma vouauxii*), viser tydeligt de fugtige og skyggefulde forhold på den nordvendte fjeldside.

De optimale nærings- og fugtighedsbetingelser favoriserer også de jordboende blad- og busklaver, der vokser

Fig. 16. Midt på sommeren danner græsserne, heriblandt Fjeld-Rottchale (*Phleum commutatum*), friskgrønne, frodige tæpper mellem Fiskensæts huse. I små pytter mellem græsserne vokser Polar-Kæruld (*Eriophorum scheuchzeri*). Nedenfor de bageste huse forekommer mange interessante kystklippelaver.

blandt mosser på den nedskredne jord ved basis af fjeldet. Væden fra en regnbyge havde gjort dem ekstra smukke at skue. Skjoldlaverne var usædvanligt hyppige, og flere af dem var endda fertile. Året Skjoldlav (*Peltigera leucophlebia*), Mat Skjoldlav (*P. malacea*), Hunde-Skjoldlav (*P. canina*), Brun Skjoldlav (*P. rufescens*) og Ru Skjoldlav (*P. scabrosa*) blev registreret herfra. Sidstnævnte er også almindelig på den skråning henne ved havneområdet, som om vinteren

anvendes som kælkebakke (fig. 13). Den mekaniske forstyrrelse af jordbunden, som den menneskelige aktivitet medfører, betyder at Ru Skjoldlav spredes effektivt ved fragmentering af løvet, men til gengæld bliver lavindividerne ikke så store her. Men kælkning er jo en herlig vintersport, og arten trives fint andre steder i området. – Det førnævnte sted er forresten også rigt på Rensdyr- og Bægerlaver, f.eks. Mild Rensdyrlav, Pragt-Bægerlav, Takket Bægerlav,

Skælklædt Bægerlav, Skarlagenrød Bægerlav (*Cladonia pleurota*), Kalk-Bægerlav (*C. pocillum*) og Sortfodet Bægerlav (*C. phyllophora*). Særlig veludviklet er arten, Islandsk Kruslav, også kaldet »Islandsk Mos« (*Cetraria islandica*). Ligesom flere Skjoldlaver har Islandsk Kruslav haft en vis medicinsk anvendelse og kan stadig købes på apoteker i bl. a. Sverige. Så vidt jeg ved, har der ikke været nogen tradition for at benytte disse arter til dette formål i Grønland.

Fortsætter vi nu turen op over fjeldryggen, konstaterer vi, at denne er bevokset med en lav og åben hedevegetation, hvor Fjeld-Revling, Mosebølle og Kirtel-Birk er de tre dominerende dværghuske (fig. 14). Ikke uventet træffer vi her spredte bestande af arter som Gråsort Krølhårslav, Fjeldmark-Netgrenlav, Sne- og Kræmmerhus-Kruslav, Almindelig Kuglelav og Hvidlig Ormelav, men bevæger vi os så ned mod den lille vig bag »parabolantenne-klippen«, gør vi et par overraskende fund. Her vokser nemlig de to »varmekrævende« arter, Gråbrun Navlelav (*Umbilicaria cinereorufescens*) og Glat Navlelav (*U. polyphylla*) på en isoleret, forvitret og åbenbart godt beskyttet gnejsblok. På denne »fuglesten« forekommer desuden arter som Fuglestens-Navlelav, Nordlig Væggelav, Gråbrun Skållav og Almindelig Æggeblommelav. Nitrofile (= kvælstofyndende) laver er i det hele taget meget almindelige i og omkring byen, og det skyldes ikke mindst fiskeindustrien. Man må håbe for Fiskeræssets

venlige og tålmodige befolkning, som for så mange andre udsteder og byer på kysten, at der atter engang kan komme gang i fiskeriet, men desværre er klimaet jo for tiden imod fiskene, og dermed imod grønlænderne. Men som sagt, fiskebehandlingen har sat sig spor i bygden. Se bare fig. 15, der viser en stor bestand af Arktisk Æggeblommelav på en klippeblok foran det blå hus. Den yppige vækst hos arten skyldes nok også guano fra mågefugle, der har været på jagt efter fiskerester. Helt ude ved vandet bag husene (fig. 16) er stenene også bevokset med denne art af Æggeblommelav, og ser man nærmere efter, vil man også finde Strågul Kantskivelav, Roset-Småsporelav (*Acarospora molybdina*), Fuglefjelds-Sortskivelav (*Buellia coniops*), Klippe-Orangelav (*Caloplaca fraudans*), Kyst-Orangelav, Spæd Rosetlav og endnu flere arter.

Det vidtstrakte fjeldterræn syd for bygden besøgte jeg både i regn og solskin. Det slog mig, så fint laverne er udviklet her, både de på jord og de på sten. Fiskeræssets befolkning kan med rette være stolte af deres natur, der på trods af det faktum, at bygden har eksisteret siden 1754, stadig er smuk og uforstyrret. Lad mig slutte med et hjertesuk: Var det ikke muligt, at Nuuk kommune kunne få råd til at restaurere Fiskeræssets ældste hus, inden det styrter helt sammen? – I denne del af bygden må det være muligt at etablere et lille museum, der kunne udstille fotografier og genstande, som illustrerer stedets historie.